

Nr 273.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund m.m.; given Stockholms slott den 11 april 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av protokollet över ecklesiastik-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att dels till uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten G. Améen uppgjorda ritningar och förslag, av erforderliga byggnader för folkskoleseminariet i Lund bevilja ett anslag av 657,000 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1914 ett belopp av 200,000 kronor;

dels ock till anordnande vid berörda seminarium under höstterminen 1913 och vårterminen 1914 av en parallellklass till första seminarieklassen samt under höstterminen 1914 av parallellklasser till första och andra seminarieklasserna bevilja på extra stat för år 1914 ett belopp av 18,245 kronor.

Till ärendet hörande kartor, ritningar och övriga handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott, och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:

Nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund m. m.

På min i statsrådet gjorda hemställan har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag föreslagit Riksdagen att i avbidan på proposition om anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund för sådant ändamål beräkna på extra stat för år 1914 ett belopp av 200,000 kronor.

Vid ärendets föredragning anförde jag till statsrådsprotokollet, att förberedande åtgärder för en framställning i ämnet till Riksdagen vidtagits

men vid tiden för statsverkspropositionens avgivande ännu icke hunnit avslutas. Jag uttryckte emellertid den förhoppningen, att den utredning, som ytterligare vore erforderlig, skulle kunna medhinnas i så god tid, att proposition i frågan kunde hinna avlåtas till innevarande års Riksdag.

Sedan nu förslag i ämnet utarbetats och vederbörande myndigheters yttranden däröver inhämtats, synes ärendet nu befinna sig i sådant skick, att det kan föreläggas Riksdagen.

Bland de folkskoleseminarier, för vilka behovet av rymligare och i allmänhet ändamålsenligare lokaler måste anses oavvisligt, befinner sig folkskoleseminariet i Lund i första rummet.

Den första framställningen om vidgat lokalutrymme för seminariet gjordes redan av numera avlidne rektor P. Wingren i en skrivelse till Lunds domkapitel den 19 juli 1900. Med anledning av denna framställning blevo förslagsritningar uppgjorda, avseende en större tillbyggnad till det gamla lärohuset, men någon ytterligare åtgärd blev ej vidtagen. Sedermera upptogs frågan av Wingrens efterträdare, rektor O. W. Sundén, och efter hemställan från domkapitlet uppdrog Kungl. Maj:t den 7 september 1906 åt överintendentsämbetet att gå i författning om utarbetande av nya förslagsritningar och kostnadsförslag. Det förslag, som överintendentsämbetet genom tjänstgörande arkitekten hos ämbetet G. Améen nu lät upprätta och som i mars 1908 delgavs vederbörande domkapitel och seminarierector, avsåg dels uppförandet vid sidan av det gamla lärohuset av ett nytt sådant, inrymmande lärosalar för de fyra seminarieklaserna jämte två parallellklasser samt rum för övningskolan m. m., dels uppförandet av gymnastikbyggnad och vaktmästarbostad, dels slutligen ombyggnad av det gamla lärohuset särskilt med hänsyn till behovet av lokaler för undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena. Förslaget slutade å en kostnadssumma av 550,000 kronor, kostnaderna för yttre planeringar däri ej inräknade. Försök gjordes av Sundén att genom inskränkningar på olika håll nedbringa kostnaderna för de sålunda avsedda förändringarna. Under ärendets vidare behandling framställde sig emellertid med allt större tydlighet önskvärdheten av att de åtgärder, som komme att vidtagas, måtte erhålla en sådan omfattning, att seminariet i vidsträcktare mån kunde komma att bidra till lärarbehovets fyllande, och i en skrivelse till domkapitlet den 7 juni 1909 hemställde Sundén slutligen, att domkapitlet måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning därom, att Kungl. Maj:t täcktes lämna överintendentsämbetet i uppdrag att ombesörja upprättandet av förslagsritningar och kostnadsförslag till sådana lokaler för folkskoleseminariet i Lund, att detta kunde ombildas till ett

*Byggnadsfrågan.
Behovet av ny byggnad och nytt tomtområde.*

s. k. dubbelseminarium. Uppdrag av sådant innehåll blev ock på domkapitlets tillstyrkan den 14 juni 1909 överintendentsämbetet meddelat.

I sistnämnda skrivelse av Sundén utvecklar denne närmare behovet av nybyggnad för seminariet och anför därvid bland annat:

Rektors skrivel-
se den
14 juni 1909.

Behovet av bättre lokaler för härvarande folkskoleseminarium har länge gjort sig synnerligen kännbart. I den mån, läroanstalten och de vid densamma använda undervisningsmetoderna utvecklats, hava lokalerna blivit alldeles otillräckliga, varjämte flera av dem äro för sitt ändamål otjänliga.

För en av seminariets fyra klasser finnes ingen lämplig lokal, utan måste denna klass inrymmas i ett på vinden inrättat alldeles för trångt och även i övrigt olämpligt rum. För övningsskolan finnas blott två små rum, av vilka det ena är inrett i ett uthus. Båda rummen tillsammans lämna icke plats för flera än 50 barn. Det är sålunda en mycket liten övningsskola, seminariet kan förfoga över. Likväl måste man åt andra, tredje och fjärde seminarieklasserna med tillsammans mer än 90 elever bereda tillfälle till undervisningspraktik i nämnda skola. Under sådana förhållanden låter det svårigen göra sig att på ett fullt tillfredsställande sätt ordna denna viktiga sida av seminariearbetet.

Men bristen på lokaler sträcker sig än längre. För vissa grenar av naturkun- nighetsundervisningen, sådan den i ett folkskoleseminarium bör bedrivas, anses sär- skilda lokaler nödvändiga. Sådana saknas fullständigt vid härvarande folkskolesemi- narium. Nämnda seminarium har heller ingen egen gymnastiksal, intet kollegierum, intet biblioteksrum, ingen teckningssal med tillräckligt utrymme och ytterst liten plats för undervisningsmateriellen, som på grund härav i hög grad löper fara att skadas. Varken seminariets elever eller övningsskolans barn hava någon lämplig plats för sina ytterplagg, varför dessa måste förvaras i den kalla förstugan eller den mörka och trånga trappuppgången.

Dessa och dylika brister försvåra i hög grad seminariets verksamhet och välla stora olägenheter i hygieniskt avseende. Det måste därför anses som en angelägen- het av stor vikt, att seminariet snarast möjligt erhåller mera tillfredsställande lokaler.

Sedan det särskilt efter den utredning, som lämnats av folkundervis- ningskommittén i dess den 20 december 1911 avgivna betänkande angå- ende seminarierna, blivit klart, att den nybyggnad för folkskoleseminariet i Lund, som otillräckligheten och otjänligheten hos detta seminariums nu- varande lokaler gjorde behövlig, borde avses för ett dubbelklassigt semi- narium, blev det ock tydligt, att den tomt, över vilken seminariet nu för- fogar, icke längre kunde anses för sitt ändamål tillräcklig.

Seminariets nuvarande tomt har en storlek av endast 2,65 hektar. Den är genom kungl. brev den 9 oktober 1868 och den 2 december 1904 för alltid avsondrad från det biskopen i Lunds stift på lön anslagna säte- riet Helgonagård nr 1 i Lunds socken, och seminariet erlägger enligt kungl. brev den 30 december 1876 och den 2 december 1904 till indel- ningshavaren en årlig avgäld, beräknad efter markegångspris. Avgälden uppgick år 1912 till 314 kronor 71 öre. Till seminarietomten hör dess-

utom en mindre jordremsa, för vilken betalas jordskyld till Lunds stad med 8 kronor årligen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 mars 1912 gjorde seminariets nuvarande rektor Ch. Swanborg framställning angående utvidgning av tomtområdet i och för den tilltänkta nybyggnaden, därvid tillika framhållande önskvärdheten av att seminariets trädgårdsområde bleve utvidgat med minst en hel hektar och helst åt öster. Med anledning av denna framställning, som tillstyrkts såväl av Lunds domkapitel som av överintendentensämbetet, anmodades Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande att efter hörande av direktionen över Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund hänvända sig till länets landsting med förfrågan, huruvida landstinget, som genom beslut den 12 april 1912 erhållit nyttjanderätt till ett öster om seminarie-tomten liggande och intill densamma gränsande område, likaledes avsondrat från nyssnämnda Helgonagård, vore villigt att till förmån för seminariet avstå från nyttjanderätten till någon del av detta område. Sedan emellertid direktionen över Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, för vilka inrättningars räkning landstinget erhållit det ifrågavarande området åt sig upplåtet, uttalat sig avstyrkande, förklarade sig landstinget den 17 september 1912 icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:t att bifalla framställningen i fråga, varefter jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande hemställde, att densamma måtte lämnas utan avseende.

Under sådana förhållanden var man tydligen hänvisad att på annat håll söka det behövliga nya tomtområdet. Rektor Swanborg har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 november 1912 utförligt redogjort för de olika möjligheter, som härvid varit att taga i betraktande, och framlagt förslag till sådan lösning av seminariets tomtfråga, som synts honom mest tillfredsställande.

De fordringar, säger Swanborg, vilka man i avseende på storlek m. m. måste ställa på denna nya tomt, bero givetvis på ändamålet med densamma. Kunde den nya seminariebyggnaden uppföras på seminariets eget tomtområde, i vilket fall den — något som förut också varit påtänkt — lämpligast skulle förläggas till den i södra delen av nuvarande tomtområde belägna idrottsplatsen med en areal av 58 ar 60 kvm. och begränsad i öster av den tomt, som landstinget nyss förvärvat för sjukhusbyggnader, och i väster av tre fastigheter, tillhöriga enskilda personer, behöfde den nya tomten endast beräknas för idrotts- och lekplats jämte område för ökning av trädgården. Att uppföra ny seminariebyggnad på idrottsplatsen vore emellertid under nuvarande förhållanden säkerligen mindre välbetänkt. Sedan de planerade sjukhusbyggnaderna uppförts, komme den nya seminariebyggnaden att ligga inklämd emellan sjukhusbyggnaderna åt öster och nyssnämnda fastigheter i väster, vilka senare i en framtid kunna tänkas ersatta av än mera besvärande byggnader; ett inköp av nyssnämnda fastigheter ställer sig allt för dyrt (enligt inkomna anbud skulle köpesumman uppgå till 111,616 kronor 52 öre). Åter-

*Frågan om
ny tomt för
seminariet.*

Rektors skri-
velse den
22 november
1912.

står således att förlägga den nya seminariebyggnaden på det tilltänkta nya jordområdet.

Ingen utsikt finnes för närvarande att från staden Lund bekomma en för ändamålet lämplig tomt. Att från enskild person förvärva sådan skulle ställa sig allt för kostsam. Under sådana förhållanden blir seminariet hänvisat till statsjord eller jord av ecklesiastik natur.

Staten tillhörig jord finnes söder om staden å Hospitalsgårdens ägor. Denna jord omfattar en areal av cirka 70 hektar, lyder direkt under kronan och är till enskild person utarrenderad.

Detta område erbjuder gott utrymme och skulle, om förhållandena i övrigt här vore fullt tillfredsställande och fördelaktigare tomt ej stode att få, kunna bli en för ändamålet lämplig plats. Åtskilligt finnes emellertid, som talar emot bebyggandet av denna mark.

Jordområdet är icke inkorporerat med staden, är icke ens påtänkt att inryckas inom den stadsplan, som i framtiden tänkes genomförd. Under sådana förhållanden kan man icke påräkna, att staden Lund skulle vilja för sakens främjande påtaga sig några utgifter, utan finge staten själv vidkännas kostnaden med ledningars framdragande, vägens belysning till seminariet m. m. ävensom kostnaderna för avträddandet av arrendet, en summa, som jag icke lyckats få av vederbörande preciserad men som säkerligen icke bleve ringa, då den närmast staden belägna jorden, som här kunde bliva tal om att bebygga, enligt arrendatorns uppgift är den mest bördiga av arrendområdet. Då staden Lunds utveckling ej går åt detta håll (söder), är det också ovisst, om seminariet, förlagt å Hospitalsgårdens ägor, skulle kunna fylla sitt behov av barn för övningsskolan, som är ett oeftergivligt villkor för seminariets verksamhet. Jordområdet ligger — då staden sluttar oavbrutet mot söder — relativt lågt. Vad markens beskaffenhet för byggnadsändamål angår är mot densamma ingenting att anmärka. Den överensstämmer härvidlag med den mark, som av mig senare här föreslås.

Vida förmånligare i dessa avseenden ställer sig det norr och nordost om nuvarande seminarieträdgården belägna området å Helgonagårdens jord. Denna jord är av samma natur som den, seminariet för närvarande förfogar över, tillhör alltså det biskopen i Lund på lön anslagna 3 1/2 mantal nr 1 Helgonagården, beläget i Lunds landsförsamling och av biskopen utarrenderat till staden Lund, som å sin sida utarrenderat detsamma till enskild person. Området tillhör staden Lunds planlagda mark och kommer, när stadsplanen genomföres, att i framtiden få alla de fördelar, som därmed följa. Från och med den 1 januari 1913 är området inkorporerat med staden.

Stadens utveckling går åt detta håll (liksom åt väster). Mark, tillhörig detta område, har av landstinget redan förvärvats för uppförande av ny sjukhusbyggnad, liksom universitetet för sina institutioner ligger i underhandling om tomtförvärv åt detta håll. Icke långt borta ligga den s. k. Snörlyckan och Möllevången, vilka kvarter tillväxa raskt. Härigenom kan man vänta, att eleverna på nära håll skola kunna tillförsäkras goda och billiga bostäder, liksom ingen fara finnes för att icke övningskolan skall kunna erhålla tillräckligt antal barn.

Området, som seminariet skulle tänkas förvärva, ligger högt, är i alla hänseenden synnerligen hygieniskt och äger redan på grund härav avgjorda företräden framför marken å Hospitalsgårdens ägor.

Byggnadsgrunden är mycket god, inga svårigheter möta för framdragande av elektricitets-, gas- och vattenledningar till samt avloppsledning från området. Vattentrycket är tillräckligt, jorden synnerligen lämplig för trädgårdsanläggning och åbyggnader finnas icke.

Från Lunds stad möter intet hinder att under återstående arrendetiden förvärva området, och hava stadsfullmäktige å stadens vägnar dessutom åtagit sig att, i den händelse seminariabyggnaden där komme att uppföras, låta framdraga vatten-, gas-, elektricitets- och avloppsledningar till den blivande seminarietomtens gräns samt att utlösa arrendatorn för avträde av jordområdet i fråga utan kostnad i dessa båda avseenden för statsverket. Biskopen i Lunds stift har förklarat sig ingenting hava att invända mot att seminariet förvärvar området i fråga. Nuvarande arrendatorn har erbjudit sig att allt fortfarande, och så länge han arrenderar Helgonagården, till samma arrendesumma som förut arrendera den del av området, som, ehuru tillhörigt seminariet, möjligen icke genast komme att tagas i bruk.

Granskar man således och jämför de skäl, som finnas för ett jordförvärf åt seminariet å ena sidan å Hospitalsgårdens mark, å andra sidan å Helgonagårdens mark, måste man ovillkorligen, synes det mig, lämna företrädet åt det senare jordområdet. Detta är också såväl inspektors som seminariekollegiets enhälliga mening.

Stannar man alltså för förslaget om tomtförstoring å den norr och nordost om nuvarande seminarietområdet belägna marken, blir nästa fråga den, huru stor areal av den föreslagna jorden som kan bliva behöfelig. Denna fråga sammanhänger åter med frågan om, huruvida den nuvarande seminariabyggnaden för undervisningsändamål ävensom rektors- och vaktmästarbostaden kunna bibehållas.

Skulle den nuvarande seminariabyggnaden komma att allt fortfarande tjäna något undervisningsändamål, skulle den i så fall kunna tänkas bli till användning antingen för naturvetenskapsundervisningen eller för övningsskolan. Vad dess användning för naturvetenskapsundervisningen angår finner man emellertid vid en närmare granskning, att den härtill saknar tillräckligt utrymme och även annars är olämplig. En tillbyggnad vore för detta ändamål nödvändig ävensom en genomgående reparation, vilket allt skulle komma att draga stora omkostnader. Återstår dess användning för övningsskolan. Som seminariabyggnaden endast, utom aula, förfogar över 4 rymliga lärosalar, skulle — därest man icke avsåge en tillbyggnad — det endast kunna bliva fråga om att hit förlägga dels småskolan, för vilken i dubbelseminariet erfordras två lärosalar, dels två avdelningar av folkskolan; de övriga 4 klasserna av övningsskolan skulle förläggas till den nya byggnaden. Då emellertid seminarieklasserna och övningsskoleklasserna torde för framtiden få äga åtskilligt av den dyrbarare undervisningsmaterielen gemensamt, bleve det förenat om icke med oöfvervinneliga så dock med stora svårigheter, särskilt vid de praktiska övningarna, att förlägga åtminstone folkskoleavdelningarna hit. Bättre vore då utan tvivel att hit förlägga dels småskolan, dels en högre avdelning av folkskolan, där förbindelsen med det övriga seminariet icke är så intim, samt dessutom avse en sal för kvinnlig slöjd eller huslig ekonomi eller undervisning i trädgårdsskötsel.

Vare sig man nu emellertid tänker sig det ena eller det andra, fordras en genomgående reparation med fullständigt ny värmeapparat, elektriska ledningars inläggning m. m., och efter den erfarenhet, man i allmänhet äger om vad det kostar att å gamla byggnader vidtaga så genomgående reparationer, är jag fullt övertygad om olämplig-

heten härav, och att ingen ekonomisk vinst av ett dylikt arrangement torde uppkomma, helst som driftkostnaderna för seminariet i dess helhet skulle bliva högre, då denna gamla reparerade byggnad måste extra uppvärmas och med stor sannolikhet extra biträde härfor anlitas.

Rektorsbostaden är liksom seminariet gammal och, som det synes mig, opraktiskt inredd. Den upptager många rum, men endast ett av dem är verkligt rymligt. Fem av rummen äro så små, att de näppeligen kunna få namn av bostadsrum. Några av rummen äro fuktiga. Under innevarande höst har dessutom genom undersökningar, utförda vid statens kemiska anstalt i Halmstad och över vilkas resultat originalintyget av mig överlämnats till domkapitlet för vidare befordran till överintendentsämbetet, framgått, att väggar, målade golv, trappor, dörrar, förstuga m. m. innehålla arsenik. Rektorsbostaden, »fuktig som den är», betecknas i intyget såsom synnerligen hälsovådlig och i sitt närvarande skick obeboelig, på grund varav rektor måste hyra ny bostad. Vad kostnaden skulle belöpa sig till för bortskaffandet av arseniken jämte tapetsering, målning o. s. v. är jag icke i tillfälle att nu angiva; däremot skulle, i den händelse byggnaden icke vidare behövde användas som bostad, denna reparation kunna inskränkas högst betydligt. Den behövde nämligen då endast omfatta avlägsnandet av arseniken och en billigare målning av det rum, som hittills använts som expeditjonslokal, samt — i den händelse parallellklass skall inrättas hösten 1913 — av de rum, som på grund härav torde bliva nödvändiga att tagas i anspråk, något som av mig i särskild skrivelse kommer att närmare utvecklas. Några nutida bekvämligheter såsom badrum, vattenklosett, elektriskt ljus och centralvärme finnas naturligtvis icke i den nuvarande rektorsbostaden och skulle, om det ansåges lämpligt att förse byggnaden med dylika, betinga stora kostnader. Ett synnerligen viktigt skäl för en ny rektorsbostads uppförande ligger slutligen däri, att rektor bör hava sin bostad intill seminariet för att lätt vara tillgänglig för eleverna samt för att kunna öva nödig tillsyn över dem ävensom över trädgården, så länge trädgårdsmästaren icke har sin bostad inom seminarieområdet.

Vad vaktmästarbostaden angår är den synnerligen dålig, rent av hälsofarlig, vilket vid årets ekonomiska besiktning också vitsordades av synemännen och vid skilda tillfällen framhållits av seminarieläkaren. De båda rummen vetta mot norr, golven — i det ena rummet förstört av mask — vila direkt på marken utan trossbotten samt äro ytterst dragiga. Köket är mörkt och litet. Köksingången ligger inpå seminariets avträden, däråt även det gluggliknande köksfönstret vetter. En ny vaktmästarbostad blir nödvändig också från den synpunkten, att vaktmästaren måste bo i omedelbar närhet av seminariet.

Skulle nu, som är att hoppas, såväl ny seminariebyggnad som rektorsbostad och vaktmästarbostad uppföras, anser jag det likväl för staten förmånligt, att de gamla byggnaderna — så länge seminariet disponerar den gamla tomten — kvarstå för att utarrenderas, något som icke osannolikt torde kunna ske.

Vad slutligen den nuvarande trädgården angår, upptagande mitten och norra delen av seminarieområdet, har den under nuvarande förhållanden, så långt möjligt varit, motsvarat sitt ändamål, ehuru det icke kan förbises, att den än bättre skulle tjänat undervisningen i trädgårdsskötsel, om den varit anlagd efter moderna principer för undervisningen i detta ämne. Att nu omdana den skulle medföra större kostnader än anläggande av trädgård på den nya marken och utan att giva samma resultat,

alldenstund en trädgård på den nya fruktbara åkerjorden skulle lämna betydligt större behållning.

Emellertid är — även om den nuvarande trädgården tänkes bibehållen — en utvidgning av trädgården för dubbelseminariet nödvändig, något som jag i skrivelse av den 9 mars 1912 framhållit. Denna utvidgning komme då att omfatta någon del av den föreslagna nya tomt. Under sådana förhållanden komme seminariets trädgårdsområde att klyvas genom en i stadsplanen intagen 22 meter bred gata, något som blir synnerligen olämpligt.

Det synes mig därför framsynt, att då nu för seminariet planeras ny tomt, denna tages så pass stor, att den genast eller så småningom, då sådant anses lämpligt, kan rymma allt, vad till det nya seminariet hör, såväl seminariebyggnad som gymnastikbyggnad, rektorsbostad, vaktmästarbostad och trädgård, varefter den nuvarande tomten lämnas, och därmed också tomthyran för densamma upphör.

Det yttnehåll, som för detta ändamål anses behöfligt, utgör 4 hektar. Staden Lund har visserligen på förfrågan lämnat sitt medgivande till områdets förvärf före arrendetidens slut på det villkor, att seminariets tilltänkta område går i norr ända till stadsgränsen, vilket skulle öka seminariets område med cirka $\frac{1}{4}$ hektar. Staden har emellertid sedermera medgivit, att motsvarande minskning av området åt öster må äga rum, så att hela det seminariet tillkommande området skulle stanna vid jämnt 4 hektar.

Det sålunda påtänkta området gränsar mot norr till enskild persons mark, och gränsen sammanfaller här med den planerade stadsgränsen, i öster till stadens planlagda område, som enligt uppgift kommer att reserveras för villabyggnader, i söder till den nyförvärvade sjukhustomten samt till seminariets nuvarande tomt, i stadsplanen skilt från densamma genom en 22 meter bred gata, i väster till jordområde, tillhörigt enskild person. Visserligen hade det varit önskvärt att för direkt tillträde till landsvägen förvärva detta sistnämnda område, men då kostnaden synes mig för hög — enligt inkommet anbud 6 kronor för kvm. — och förvärvet ej är oundgängligen nödvändigt, alldenstund ingången kan förläggas åt söder, anser jag mig icke böra göra något förslag härom.

Vad platsen för de olika byggnaderna angår torde det vara lämpligast att längst åt öster förlägga idrottsplatsen, väster därom seminariebyggnaden, invid vilken bör reserveras mark för möjlig till- eller nybyggnad, avsedd för eventuell femte årsklass eller fortbildningskurs, åt norr eller åt söder rektorsbostaden samt vid södra sidan intill den planerade nya gatan vaktmästarbostaden. Trädgården anläggas företrädesvis på den lägre liggande marken.

Huru och efter vilka grunder avgäld för det föreslagna området till indelningshavaren kunde komma att utgå, därom ansåge Swanborg intet för närvarande kunna yttras, utan hänvisade till de bestämmelser, som Kungl. Maj:t därom framdeles kunde meddela.

Slutligen erinrar Swanborg därom, att å seminariets nuvarande tomtområde finnes förutom seminariebyggnaden och rektorsbostaden jämväl ett av framlidne rektorn P. Wingren uppfört uthus, vilket, på sätt jag i det följande skall närmare omnämna, statsverket äger att under vissa villkor inlösa.

Såsom sammanfattning av vad Swanborg i sin skrivelse anfört hemställer han,

att Kungl. Maj:t måtte medgiva folkskoleseminariet i Lund rättighet att, på det sätt Kungl. Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande finner lämpligast, förvärva den norr och nordost om nuvarande seminarieområdet belägna jorden till en areal av 4 hektar och med läge, som medföljande av stadsingenjören i Malmö majoren A. Nilsson den 7 oktober 1912 upprättade karta utvisar, med den minskning åt öster, som av staden Lund medgivits på grund av områdets utsträckning ända till den planerade stadsgränsen i norr, samt

att åtgärder måtte vidtagas, att snarast möjligt där måtte uppföras ny seminariebyggnad, avsedd för s. k. dubbelseminarium inclusive gymnastikbyggnad, jämte rektors- och vaktmästarbostad, ävensom

att ny seminarieträdgård där måtte anläggas, samt slutligen

att den uthusbyggnad tillhörande förre rektor P. Wingrens stärbhus, som av seminariet disponeras, måtte efter verkställd värdering av staten inlösas.

Vid skrivelsen voro fogade åtskilliga bilagor, innehållande bland annat yttranden av seminariets inspektor, lärarkollegium och läkare, indelningshavaren biskop Billing samt Lunds stadsfullmäktige ävensom andra handlingar, vilka styrka de i skrivelsen lämnade uppgifterna. Jämväl voro vid skrivelsen fogade dels en karta över staden Lund, där det nuvarande seminarieområdet fanns utmärkt, dels ock den i Swanborgs nyssnämnda hemställan återopade, den 7 oktober 1912 av majoren A. Nilsson upprättade kartan, där det föreslagna nya tomtområdet särskilt utmärkts och betecknats med litt. A.

Indelnings-
havarens
yttrande.

Indelningshavaren biskop Billing anför:

Mot att det med A i den av A. Nilsson uppgjorda kartan betecknade området blir använt till plats för den tilltänkta nybyggnaden för Lunds folkskoleseminarium har jag ej något att erinra.

Stadsfull-
mäktiges i
Lund beslut.

Stadsfullmäktiges i Lund omförmälda åtagande, beslutat den 15 november 1912, är av följande innehåll:

Stadsfullmäktige hade alltså enligt vice ordförandens yrkande enhälligt beslutit: 1:o) att i anledning av den föreliggande motionen och seminarierektorns framställning i ärendet tillkännagiva:

att fullmäktige vid en blivande stadsplans uppgörande rörande Helgonagården ville låta den å majoren A. Nilssons karta av den 7 oktober 1912 utmärkta jorden litt. A, i den mån denna komme att av Kungl. Maj:t anvisas till folkskoleseminariet härstädes, bibehållas ostyckad såsom en tomt inom ett blivande byggnadskvarter;

att fullmäktige icke hade något att erinra mot seminarierektorns hemställan om förenande med tomtområdet litt. A av den norr därom belägna, Helgonagården tillhöriga mark, med motsvarande minskning i stället i öster av jordområdet litt. A, så att tomten bleve 4 hektar på sätt av Nilsson med grön linje å kartan utmärkts; och

att fullmäktige å stadens vägnar åtog sig att utlösa arrendatorn för avträde av jordområdet i fråga efter det denne fått inbärga nästa års gröda samt att låta framdraga vatten-, gas-, elektricitets- och avloppsledningar, förbundna med stadens allmänna ledningsnät, till den blivande seminarietomtens gräns, utan kostnad i båda dessa avseenden för statsverket;

allt dock under förbehåll från stadens sida:

dels att Kungl. Maj:t måtte förklara från kronans sida hinder icke skola möta för staden Lund att enligt plan, som av Kungl. Maj:t i vanlig ordning prövades, intaga i stadsplanen det område av Helgonagården, som komme att till seminariet anvisas, jämte den därtill angränsande, till Helgonagården hörande gatunark, som upptoges i fastställd stadsplan;

dels ock att, intill dess den å Nilssons förberörda karta upptagna gatan söder om seminariets nya område utlades, arrendatorn av Helgonagården erhöle utfart under sin arrendetid över seminariets mark fram till Getinge- eller Kristianstadsvägen; samt

2:o) att bemyndiga drätselkammaren att, under ovan nämnda förutsättningar, eftergiva stadens fordringsanspråk å arrende för utarrenderad mark under Helgonagården med belopp av högst 320 kronor för år under vart och ett av åren 1914, 1915 och 1916 för jordområde, som till seminariet upplätes, ävensom ställa till styrelsens för Lunds stads tekniska verk förfogande ett förslagsanslag av 6,360 kronor för framdragningsledning till den blivande seminarietomtens gräns av vatten-, gas-, elektricitets- och avloppsledningar, förbundna med stadens allmänna ledningsnät; skolande detta anslagsbelopp 6,360 kronor upptagas i stadens budget för år 1913 samt täckas genom upplåning.

Över Swanborgs framställning har Lunds domkapitel den 11 december 1912 avgivit följande yttrande:

Domkapitlet rörande tomtfrågan.

Domkapitlet finner den ifrågasatta förändringen nödvändig, enär den nuvarande seminariebyggnaden är både olämplig och otillräcklig som skolbyggnad och även efter en kostsam reparation eller tillbyggnad icke skulle kunna fylla de berättigade kraven på en tidsenlig seminariebyggnad. Helt nya byggnader behöva därför uppföras, som på de av rektor Swanborg anförda skäl böra rymma ett dubbelklassigt seminarium.

Mot den föreslagna nya tomten har domkapitlet intet att erinra och instämmer med rektor Swanborg däri, att denna tomt bör rymma allt vad till det nya seminariet hör — seminariebyggnad, rektorsbostad, idrottsplats och trädgård.

På grund härav vill domkapitlet, med instämmande i vad rektor Swanborg i ärendet anför, tillstyrka bifall till den nu föreliggande framställningen.

I ärendet hava sedermera hörts dels överintendentsämbetet, dels ock kammarkollegium. Överintendentsämbetet yttrar i skrivelse den 14 januari 1913:

Överintendentsämbetet rörande tomtfrågan.

Överintendentsämbetet — som i ärendets nuvarande skede endast lär ha att yttra sig angående den ifrågasatta tomtens lämplighet för avsedda ändamål och som för utrönande härav uppdragit åt en av sina tjänstgörande arkitekter G. Améen att avlägga besök på platsen — får i underdånighet anföra, att då den nuvarande seminarietomtens är alltför liten och med avseende å sitt läge icke kan lämpligen utvidgas

samt det föreslagna tomtområdet är välbeläget, erbjuder goda grundförhållanden och, enligt vad i ärendet upplysts, erforderliga ledningar komma att av staden dit framdragas samt området därjämte synes vara tillräckligt stort för att tillåta ett dubbelseminariums förläggande å detsamma, ämbetet för sin del icke har något att erinra mot nådigt bifall till förevarande framställning, i vad densamma nu varit föremål för överintendentsämbetets prövning.

Kammarkollegium
rörande tomtfrågan.

Kammarkollegium, vars utlåtande är dagtecknat den 6 februari 1913, anför:

Kammarkollegium, som det icke lärer tillkomma att yttra sig över förevarande ansökning i vidare mån än densamma avser den ifrågasatta jordupplåtelsen, får tillkännagiva, att kollegium för sin del icke har något att erinra däremot, att ovan nämnda område om 4 hektar avskärs från omförmälda boställe att av seminariet under nyttjanderätt innehavas, så länge området användes för nu avsedda ändamål och laga hinder ej möter, under villkor *dels* att årlig avgäld, som anses skälig, av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län efter vederbörandes hörande fastställas i spannmål eller annan lämplig persedel att av seminariet till indelningshavaren utgöras med lösen i penningar efter medelmarkegångspris, vilken avgäld på därom av vederbörande vid varje ny tioårsperiods början gjord framställning må kunna av Kungl. Maj:ts befallningshavande med hänsyn till då rådande förhållanden höjas, *dels ock* att seminariet låter, där så erfordras, på egen bekostnad uppföra och under besittningstiden underhålla lämpligt stängsel kring området.

Förslag till
nybyggnad.

Sedan överintendentsämbetet enligt vad förut omtalats den 14 juni 1909 erhållit i uppdrag att utarbета ritningar och kostnadsförslag till ett dubbelseminarium, överlämnade ämbetet jämväl detta uppdrags utförande åt arkitekten Améen, som ock uppgjorde skisser till en seminariebyggnad och en gymnastikbyggnad, förlagda till södra delen av den nuvarande seminarietomten. Då tomtfrågan sedermera, såsom i det föregående nämnts, kommit i annat läge och överintendentsämbetet i likhet med samtliga övriga myndigheter, som haft att yttra sig i frågan, funnit sig böra förorda seminariets förläggning till det föreslagna nya tomtområdet, hava av Améen nya byggnadsritningar och kostnadsförslag utarbetats, avseende seminariets fullständiga överflyttning till detta område.

Vid ritningarnas utarbetande har man åsyftat en sådan anordning av byggnadskomplexet, som kunde medgiva en naturlig och kostnadsbesparande anpassning efter tomtens form och beskaffenhet och på samma gång tillåta den förläggning av de olika lokaliteterna, som är lämpligast för deras ändamål. Förslaget har i huvudsak uppgjorts enligt samma byggnadsprogram, som legat till grund för de nya seminariebyggnaderna i Falun och Uppsala. I likhet med sistnämnda byggnad skulle den nu föreslagna

omfatta 9 seminariesalar, av vilka en avsetts att användas för en studentklass. Dessutom innefattar förslaget ytterligare en lärosal såsom reservrum vare sig för seminariet eller övningsskolan. I åtskilliga hänseenden hava emellertid utrymmena begränsats i jämförelse med nyssnämnda byggnadsplan; så hava korridorerna gjorts smalare, lärosalarna något mindre o. s. v.

Arkitekten Améen har lämnat följande redogörelse för byggnadsförslaget:

Redogörelse
för byggnads-
förslaget.

Situationsplanen visar den föreslagna byggnadsplatsen norr om staden Lund, sådan den blivit upptagen i under utarbetning varande förslag till stadsplanens utvidgning, och har området en areal av 4 hektar, utgörande s. k. biskopsjord.

Från staden kommer man till platsen från sydväst och väster förbi nuvarande seminariet, varför till den västra delen av tomtens södra sida är förlagd huvudingången med portvaktsstuga, vilken uppföres av sten innehållande ett rum och kök samt ett vindrum.

Innanför huvudgrindarna öppnar sig en mindre förplats, från vilken vägarna föra dels upp mot seminariebyggnadens huvudingång dels till rektorsbostaden av sten innehållande 6 rum och kök m. m.

Seminariebyggnaden med tillhörande gymnastikbyggnad är förlagd upp mot norra gränsen och har fått sin planform i möjligaste mån anpassad efter tomtens form och beskaffenhet. Med tre armar omsluter den två solbelysta gårdar, avsedda att utgöra rastplatser för seminariets och övningsskolans elever.

Öster därom, å områdets högsta och tillika av naturen planaste del, är idrottsplatsen förlagd omedelbart intill gymnastikbyggnadens gavel med ingång till gymnastiklokalens två större avklädningsrum. Norr om gymnastikbyggnaden är förlagd en avträdesbyggnad och öster om idrottsplatsen utmed gränsen lägges ett trädgårdshus för redskap med ett mindre växthus på södra och ett utrymme för idrottsredskap å norra gaveln. Dessa byggnader utföras av s. k. korsvirke.

Byggnadsgrunden är av god beskaffenhet och utgöres av hård, torr lerjord motstående inemot 7 kg. tryck pr kvcm. För samtliga byggnader användas grundmurar av betong uppdragna ovan jord till socklar, vilka ytbehandlas medelst pikhackning. Seminariebyggnaden liksom rektorsbostaden och portvaktsstugan uppföres av tegel med fogstrukna fasader. Alla byggnaderna täckas med tegeltak. Seminariebyggnaden erhåller eldfasta bjälklag, innertrappor av betong med kalkstenssteg samt yttertrappor av granit. Seminariebyggnaden och rektorsbostaden uppvärmas medelst centralvärmeledning och förses med gas och elektriska ledningar. Servisledningar härtill ävensom för vatten samt avloppsledningar kunna erhållas till tomten genom stadens försorg.

Seminariebyggnaden utgöres av 3 våningar förutom jordvåning och vind. Till jordvåningen, som endast sträcker sig under byggnadens södra, västra och mellersta delar, äro förlagda två salar för träslöjd och en för metallslöjd med till dessa hörande modell- och materialrum samt virkesupplag, vidare pannrum med kolförråd och varmkammare. Till en tvättstuga med mangelrum samt till rörrådkällare för trädgårdsprodukter jämte arbetsrum för frösortering m. m. leder särskild nedgång från östra gården. Ävenså är i jordvåningen anordnad en bekvämlighetsinrättning för övningsskolans flickor med avskild nedgång från västra gården intill övningsskolans

ingångsport. Från pannrummet är dragen en rörkulvert under byggnadens östra del fram till gymnastikbyggnaden, där den utvidgas till en trafikabel gång ställd i förbindelse med i denna del befintlig trappa. Denna gång slutar med en uppgång till ett kapprum utanför de två större för seminarieeleverna avsedda avklädningsrummen, så att dessa på så sätt bliva tillgängliga utan att man passerar gården. Intill gymnastikbyggnadens trappuppgång äro förlagda ett par smärre källarutrymmen avsedda för biologiska preparat o. d. I jordvåningens västra del, där golvplanet kommer över omgivande mark, äro anordnade två bostäder, en å 2 rum och kök m. m. för vaktmästaren och en å 1 rum och kök för eldaren. Dessa lägenheter hava särskild ingång från gården men stå dock i förbindelse med byggnadens övriga lokaler genom en gång fram till den inre huvudtrappan. Köken erhålla gasspisar.

Huvudingången till bottenvåningen är belägen i vinkeln mellan södra och västra partierna och leder genom ett vindfång in till en centralvestibul, intill vilken den inre huvudtrappan är belägen och i vilken korridorer till läraravdelningen, övningsskolan och seminarieavdelningen utmynna. Genom ett mindre väntrum intill samma vestibul kommer man till rektorsexpeditionen. Intill läraravdelningen ligger biblioteket med läsrum tillgängligt även från vestibulen. Intill denna ligger även ett material- och konferensrum. I bottenvåningens södra del finnas 5 salar för övningsskola, tillgängliga även från särskild ingång i närheten till en särskild trappuppgång. I den östra delen finnas 3 seminariesalar och leder dess korridor till gymnastikbyggnadens trappa och avklädningsrum, varav finnas 2 större och 2 mindre grupperade omkring en duschavdelning med 16 duschar och särskilt, varmare tvagningsrum i dess mitt. Invid de mindre avklädningsrummen finnes ett läkarrum. Från samtliga avklädningsrum är gymnastiksalen tillgänglig genom två mindre trappor avsedda att begagnas endast av till gymnastik klädda elever. Under trapporna finnas två toaletter.

Våningen 1 tr. upp innehåller 6 seminariesalar och 3 övningsskolesalar. Från denna vånings centralvestibul är ingång till musiksalen, vilken ligger isolerad från övriga lärosalar. I västra delen ligger teckningssal med norrbelysning samt skuggrum jämte modell- och materialrum.

I denna våning ligger även gymnastiksalen med lärarrum och materialrum.

I våningen 2 tr. upp finnes i södra delen en större sal för övningsskolan samt den fysiska och geografiska avdelningen. I den västra delen åter ligger den kemiska och den biologiska avdelningen, vardera med erforderliga lärosalar, rum för samlingar, laboratorier m. m. Den östra delen upptages av den stora samlingssalen med plats för omkring 450 personer. I höjd med denna våning finnes även en läktare till gymnastiksalen.

Vindsvåningen innehåller läktare till samlingssalen, 9 överspelningsrum, rum för trädgårdsprodukter, vindar och reservutrymmen ävensom ett rum för urverk.

En taklanternin lämnar dager till salens läktare och utanförvarande korridor.

Den uppgjorda kostnadsberäkningen visar följande slutsiffror:

Huvudbyggnaden med gymnastiklokal och bostad för vaktmästare och eldare:

byggnaðskostnad	kronor 450,000: —
värmeledning	» 34,000: —

Transport kronor 484,000: —

	Transport kronor 484,000: —		
gas-, vatten- och avloppsledningar med alla tillbehör	»	<u>17,000: —</u>	kronor 501,000: —
<i>Rektorsbostaden:</i>			
byggnadskostnad	»	30,500: —	
värmeledning	»	2,800: —	
gas-, vatten- och avloppsledningar ..	»	<u>2,200: —</u>	» 35,500: —
<i>Portvaksbyggnad</i>			» 7,900: —
<i>Avträdesbyggnad:</i>			
byggnadskostnad	kronor	3,400: —	
vatten- och avloppsledningar med torrklosetter m. m.	»	<u>900: —</u>	» 4,300: —
Utvändiga gas-, vatten- och avlopps- ledningar med alla tillbehör	»	10,500: —	
Grävning, fyllning och dränering för ledningarna	»	<u>3,800: —</u>	» 14,300: —
<i>Belysningsledningar</i> i seminariebygg- naden, samtliga yttre lednin- gar samt åskledare			» 14,000: —
<i>Planeringsarbeten</i> å tomten samt <i>stängsel</i>			» 15,000: —
<i>Oförutsedda utgifter</i> , ritningar och kontroll			» 60,000: —
			Kronor 652,000: —
<i>Trädgårdshus</i>			» 5,000: —
			<u>Summa Kronor 657,000: —</u>

Över det utarbetade byggnadsförslaget har genom domkapitlet i Lund yttrande inhämtats från lärarkollegiet vid seminariet.

Seminarie-
kollegiet om
byggnads-
förslaget.

Kollegiet har i fråga om *seminariebyggnaden* förklarat sig ingenting hava att erinra utan uttalat sitt erkännande av det sätt, på vilket nödvändiga krav blivit tillgodosedda. Läraren i naturkunnighet har uttalat vissa önskemål i avseende på inredningen av den biologiska avdelningen. Gymnastikläraren har yrkat, att avklädningsrummen måtte göras större, och läraren i musik och sång har funnit antalet överspelningsrum för litet. Beträffande *rektorsbostaden* har kollegiet enhälligt som sin bestämda uppfattning uttalat, att utrymmet är alldeles för knappt tilltaget. Då rektorsbostaden icke uppföres för någon viss person, utan är avsedd att för längre tid framåt tjäna seminariets rektor med hans kanske talrika familj till bostad, och med tanken på, att Lunds seminarium skall bliva dubbelseminarium, då lärarantalet ökas

till mer än det dubbla mot nu, och det väl anses lämpligt, att rektor som gäster i sin bostad kan mottaga såväl kollegiet som någon klass lärjungar, måste man ovillkorligen hava den fordran, att såväl antalet rum som storleken av desamma bliva tillfredsställande. Om också rummens antal icke kan bliva lika stort som i den nyuppförda rektorsbostaden i Göteborg med dess dubbelseminarium, måste det anses rimligt, att rummens såväl antal som storlek icke äro mindre än i rektorsbostaden i Växjö, vars seminarium är enkelseminarium.

Vad *portvaktstugan* angår anser kollegiet, att vaktmästaren där bör hava sin bostad, varigenom särskild portvakt bliver överflödig. Men i så fall är det nödvändigt, att storleken av rummen ökas. Helst borde ännu ett rum tillkomma; med rätta framträder i vår tid mer och mer kraven på goda och rymliga bostäder för arbetsklassen.

Den å ritningarna som *vaktmästarbostad* betecknade lägenheten användes lämpligen som bostad åt trädgårdsbiträdet, som ovillkorligen måste hava sin bostad inom seminariets område i och för övervakande av trädgården, då icke trädgårdsmästaren där har sin bostad.

Vad angår frågan om inlösen för statens räkning av uthusbyggnad vid Lunds seminarium, biträder kollegiet den underdåniga framställning, som av rektor i denna sak förut gjorts, att nämligen uthusbyggnaden efter skedd ny värdering av staten måtte inlösas.

Av en yttrandet bilagd jämförande tabell framgår, att rektorsbostaden vid seminariet i Växjö innehåller 7 rum och kök med sammanlagt yt-innehåll av 213,75 kvadratmeter, varemot den föreslagna rektorsbostaden i Lund innehåller 6 rum och kök med sammanlagt yt-innehåll av 161,57 kvadratmeter.

Seminariets rektor har i särskilt yttrande förklarat sig till fullo instämma i lärarkollegiets uttalande.

Domkapitlet
om byggnads-
förslaget.

Domkapitlet i Lund har beträffande det framlagda byggnadsförslaget i skrivelse den 2 april 1913 uttalat sig sålunda:

Domkapitlet, som tagit kännedom om ritningarna med tillhörande kostnadsförslag, finner mot ritningarna till själva seminariebyggnaden ingenting att anmärka utan anser dem särdeles ändamålsenliga och tillstyrker byggnadens uppförande i enlighet med desamma. Vidare finner domkapitlet det särskilt lämpligt, att efter rektors och kollegiets förslag vaktmästarbostaden förlägges till den å ritningen som portvaktstuga betecknade byggnaden, vilken för detta ändamål torde kräva något större utrymme. Den å ritningarna åt vaktmästaren avsedda lägenheten upplåtes lämpligen åt trädgårdsbiträdet, vilket liksom vaktmästare och eldare bör av skäl, som rektorn och kollegiet angivit, hava sin bostad inom seminarieområdet.

Överintendents-
ämbetet
om byggnads-
förslaget.

Slutligen har överintendentsämbetet, med överlämnande av de utarbetade ritningarna och kostnadsförslaget samt övriga handlingar i ärendet, i skrivelse den 8 april 1913 anfört bland annat:

Sedan av vederbörande godtaget förslag framkommit om nytt tomtområde för seminariet norr om staden, har föreliggande förslag, med beaktande också av ritningarna till det redan till uppförande medgivna dubbelseminariet i Uppsala, utarbetats sådant det återfinnes i bifogade, av kostnadsberäkningar, slutande å 657,000 kronor, samt beskrivningar åtföljda ritningar; lärande, därest anslag varder för ändamålet äskat, detta lämpligen kunna fördelas på tre år, därav för år 1914 torde begäras 200,000 kronor.

Av ifragavarande förslag har vederbörande domkapitel varit i tillfälle att taga del liksom ock såväl seminarierector som seminariets lärarkollegium, varvid vissa anmärkningar framställt. I anledning härav anser sig ämbetet böra erinra, att det vill synas ämbetet lämpligare, att seminariets vaktmästare har — såsom ämbetets förslag innebär — sin bostad i själva seminariebyggnaden än i portvaktstugan och att hellre trädgårdsbiträdesbefattningen förenas med portvaktssysslän; skulle portvaktbyggnaden behöva göras större, för att också vaktmästaren där skulle beredas bostad, bleve denna anordning givetvis ekonomiskt ofördelaktig, att rektorsbostaden fått den begränsning, ritningarna utvisa, med hänsyn därtill, att mot föregående seminariebyggnadsföretag riktats anmärkningar mot rektorsbostädernas storlek, att de av musik- och gymnastiklärarna framställda anmärkningarna innebära krav, vilka gå utöver det givna programmet, samt att övriga uttryckta önskemål utgöras av detaljer, som vid arbetenas bringande till verkställighet lära kunna nöjaktigt ordnas.

Innan jag avslutar redogörelsen för handlingarna i ärendet, har jag att lämna några närmare upplysningar om den förut mera i förbigående omnämnda, av seminariets förre rektor P. Wingren å seminarietomten uppförda uthusbyggnaden. Härom är att meddela följande.

*Wingrenska
uthusbyggnaden.*

I skrivelse den 29 december 1875 hade Wingren gjort framställning om rätt att på vissa villkor uppföra ett uthus och därvid anfört:

Då det icke är möjligt att förmå någon redbar och sakkunnig person att vid härvarande folkskoleseminarium åtaga sig eldningen, som redan kl. 1 å 2 på natten måste begynna, därest icke bostad med rum och kök m. m. åt eldaren, som därjämte är trädgårdsdräng, å läroverkets område upplåtes; då det rum, som förut varit överlämnat åt seminariets städerska, måste användas till musikrum, därest undervisningen i musik skall kunna ändamålsenligt och utan förfång för den övriga undervisningen ordnas samt tillfälle till nödig enskild övning i detta ämne beredas de talrika eleverna, och då äntligen större utrymme än hittills för kol och ved är erforderligt, därest icke som under förflutna år kol i mindre partier och därför till synnerligen höga priser skall fortfarande inköpas, måste jag, för att å seminariets område bostad åt eldaren och trädgårdsdrängen, särskilt musikrum och tillräckligt utrymme för kolupplag måtte vinnas, avstå de lägenheter (bryggghus, ved- och kolbod m. m.) i seminariets uthus, som städse varit åt rektor upplåtna, och vågar därför anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes tillåta,

dels att jag på egen bekostnad å seminariets område under våren 1876 får för rektors räkning uppföra ett uthus, som staten skulle äga att inlösa till pris, som, när byggnaden blir färdig, skulle bestämmas av tre gode män, utsedda den ene av

domkapitlet i Lund, den andre av mig eller min rättsinnehavare och den tredje av de två förra;

dels att jag eller min rättsinnehavare, därest nämnda anhållan bifalles, från instandande år, och intill dess staten på bemälda villkor övertager det av mig uppförda uthuset, av seminariets årsanslag till materiell, ljus, ved m. m. årligen får uppbära 400 kronor;

och dristar jag mig så mycket snarare utbedja mig bifall till min anhållan, som eldaren, om han annars funne sig i att bo utom läroverkets område, näppeligen skulle anse 200 à 250 kronors förhöjning i sitt årliga arvode ersätta den fria bostaden, och ett musikrum, förhyrt i staden, skulle betinga omkring 150 kronor i årlig hyra samt utgifterna för kol och ved, därest uppköp därav i parti och å lämplig tid kunde göras, skulle varje år minskas med 75 à 100 kronor.

Denna framställning blev av Kungl. Maj:t den 17 mars 1876 bifallen. Den bestämda årliga avgiften har från och med år 1882 bestritts medelst för ändamålet anvisat särskilt anslag. Sedan Wingren under år 1906 avlidit, gjorde hans rättsinnehavare hos domkapitlet i Lund framställning därom, att domkapitlet måtte utverka, att ifrågavarande byggnad enligt givna bestämmelser bleve inlöst av statsverket. Denna framställning var åtföljd av protokoll över en utav vederbörligen utsedda gode män den 27 maj 1907 verkställd besiktning och värdering av byggnaden. Gode män vid nämnda tillfälle voro: byggmästaren A. P. Månsson, utsedd av Wingrens stärbhus, konsistorienotarien B. Wivesson, utsedd av Lunds domkapitel, och domkyrkoarkitekten T. Wåhlin, utsedd av de båda övriga gode männen. Det vid förrättningen förda protokollet innehåller såväl en redogörelse för byggnaden som ett angivande av det värde, den vid dåvarande tidpunkt ansågs äga.

Ur protokollet må anföras:

Gode männens värdering.

Vid företagen uppmätning utvändigt befanns byggnaden innehålla följande dimensioner: i längd 19,87 meter, i bredd 10,29 meter och i höjd 2,6 meter från sockelns överkant till gesimsens överkant räknat, varjämte sockelhöjden vid södra sidan utgjorde 0,35 meter.

Byggnaden är uppförd av gulbränt nr 1 tegel, utvändigt cementfogad, med rappad sockel och under tak av papp. Trävirket är oljemålat. Den är försedd med en åskledare, fyra takfönster av järn samt två stuprör från taket å varje sida för avledande av regnvatten.

Efter antecknandet härav förrättades besiktning invändigt av byggnaden, som är inredd från väster räknat på sätt ritning närmare utvisar.

I överensstämmelse med denna finnes först inredda garderob och förstuga eller tambur; därefter två rum, å ritningen benämnda gästrum, båda tapetserade och försedda med porslinsugnar. Strykrummet, som jämväl är apterat till badrum, är försedd med badkar och cementbassäng samt vatteuleddning till bad och dusch genom ett rör från bryggghuspannan på andra sidan om väggen; innehåller dessutom en å ritningen icke upptagen järnugn. I mangelboden, vars golv är belagt med tegel i motsats

mot de föregående rummens golv, vilka bestå av trä, finnes uppsatt en garderob med brädväggar. Brygghuset eller tvättstugan har likaledes golv av tegel, innehåller en inmurad panna och en inmurad spis, vars skiva befanns söndrig, samt är försedd med vattenledning. Trappan upp till vinden är förlagd till östra sidan i stället för den västra, såsom å ritningen finnes angivet. Vagnboden är jämväl försedd med tegelgolv. Veboden innehåller två avstängningar för kol. Golvet, som saknar beläggning, är sänkt under markens nivå. I fråga om stall och hönshus m. m. förekom intet särskilt att anteckna. Vid den sålunda förrättade besiktningen utröntes, att byggnaden i dess helhet är i ett särdeles gott skick.

Då det nu gällde att bestämma det pris, som staten i händelse av byggnadens inlösen skäligen borde för densamma erlagga, uttalade undertecknad Wivesson betänkligheter emot att sätta detta pris till högre belopp än det, vartill rektor Wingren förut vid brandförsäkrandet själv värderat den, eller 7,000 kronor. Men sedan de två övriga gode männen, båda fackmän på hithörande område, enstämmigt förklarar, att samma byggnads uppförande under nutida förhållanden, med nu gällande arbetslöner och priser på byggnadsmaterialier, skulle draga en kostnad av omkring 11,000 kronor och att densamma därför i dess nuvarande skick rättvisligen måste värderas till minst det ursprungligen beräknade kapitalet av 8,000 kronor, varå hittills till rektor Wingren och hans stärbhusdelägare erlagts ränta efter fem procent med 400 kronor såsom årlig hyresavgäld, enade sig förrättningsmännen om att för uthusbyggnaden i fråga, därest den komme att av staten övertagas, bestämma detta pris eller 8,000 kronor.

Efter hörande av seminariets rektor hemställde domkapitlet, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att den sålunda till inlösen hembjudna uthusbyggnaden måtte av staten övertagas till det densamma av de utsedda gode männen åsatta priset.

Därefter inhämtades överintendentensämbetets yttrande över den gjorda framställningen.

Under erinran att förberedande åtgärder redan vidtagits för anskaffande av nya byggnader för seminariet tillstyrkte ämbetet, att med ifrågasvarande framställnings avgörande måtte anstå, till dess ärendet angående till- och ombyggnad av folkskoleseminariehuset blivit slutbehandlat.

Ärendet blev sedermera återremitterat till överintendentensämbetet att behandlas i samband med ärendet angående upprättande av ritningar och kostnadsförslag till seminariets ombyggnad.

Såsom jag redan nämnt, har nu seminariets rektor i sin förutberörda skrivelse den 22 november 1912 hemställt, att ifrågasvarande byggnad måtte, efter verkställd värdering, av staten inlösas.

Slutligen har överintendentensämbetet i sin förut åberopade slutliga skrivelse den 8 april 1913 i förevarande ärende anfört, att om seminariets byggnadsfråga bleve löst, på sätt av ämbetet föreslagits, ifrågasvarande byggnad icke bleve för seminariets behov erforderlig.

Departement-
schefen.

Den nuvarande seminariabyggnaden i Lund, vars ersättande med en ny sådan nu föreslagits, är den första seminariabyggnad, som uppfördes i vårt land. Beslut om byggnadens utförande fattades den 20 december 1862, och undervisningen tog sin början i det nya huset den 1 februari 1864. Kostnaderna för byggnaden bestredos ur den Filéenska fonden; en kort därefter vidtagen utvidgning bekostades dels ur nämnda fond, dels genom anvisning från allmänna besparingarna å åttonde huvudtiteln. Sedermera har på 1870-talet en utvidgning av undervisningslokalerna skett i samband därmed, att en särskild rektorsbostad uppfördes. Om tillkomsten av den genom rektor Wingren uppförda uthuslängan är i det föregående uppgift lämnad.

Det kan näppeligen väcka förvåning, att den sålunda 50-åriga seminariabyggnaden, vilken från början icke var avsedd att mottaga det antal klasser, som den sedermera fått inrymma, icke längre kan tillfredsställa de anspråk ur undervisningens och sundhetsvårdens synpunkt, som man numera torde vara berättigad att ställa på en byggnad för ifrågasvarande ändamål. Redan för 13 år sedan fäste också seminariets dåvarande rektor uppmärksamheten på de svårigheter för undervisningsarbetet, som vållades därav, att seminariets lokaler »mer och mer befunnits för sitt ändamål dels otillräckliga, dels och framför allt otjänliga». I anledning härav utarbetades ock ett förslag till tillbyggnad. Såsom den förut lämnade redogörelsen utvisar, hava sedermera gång efter annan av seminariets rektor framställts erinringar om det trängande behovet av nya lokaler för seminariets räkning, och flera olika förslag till nybyggnad hava utarbetats men befunnits i ena eller andra hänseendet mindre tillfredsställande.

Behovet av förbättrade lokaler för seminariet i Lund är sålunda sedan länge känt och erkänt, och man kan, enligt vad jag själv övertygat mig om, utan överdrift säga, att detta behov är i allra högsta måtto trängande. Lokalernas beskaffenhet är sådan, att det torde vara mycket få läroanstalter i vårt land även av ringare betydelse än ett folkskoleseminarium, vilka i detta hänseende äro så illa utrustade som seminariet i Lund. Jämväl det i denna del av riket kännbara och från många håll vitsordade behovet av ökad tillgång på lärarkrafter för folkskolan talar för att det föreliggande byggnadsförslaget icke längre undanskjutes.

Den lämnade redogörelsen för byggnadsfrågans nuvarande läge ådagalägger emellertid, att densamma icke kan få en tillfredsställande lösning annat än i samband med anskaffande av ny tomtplats. Skall seminariet utvidgas till ett dubbelseminarium och erhålla därför lämpade lokaler — och alla skäl tala härför — måste det nuvarande tomtutrymmet anses så-

som otillräckligt, och det är enligt min tanke överensstämmande med klokhets och framsynthet, att man i tid sett sig om efter möjligheter att vinna ökat utrymme. Av redogörelsen framgår, att någon lämplig utvidgning av den nuvarande tomten icke kan vinnas, utan att andra synnerligen behjärtansvärda intressen därigenom skulle skadas, men att däremot lämpligt nytt tomtområde utan svårighet kunnat finnas på annat håll.

Två områden äro därvid att i första rummet taga i betraktande, nämligen dels ett område söder om staden å indragna hospitalshemmanet Lilla Råby nr 16 eller den så kallade Hospitalsgården, dels ock ett område norr om staden i omedelbart grannskap till seminariets nuvarande tomt och liksom denna tillhörande det biskopen i Lunds stift på lön anslagna säteriet Helgonagård nr 1.

Av dessa båda områden synes det sistnämnda ur alla synpunkter vara att föredraga. Till alla de av vederbörande myndigheter framhållna skälen av hygienisk art och ur synpunkten av belägenheten kommer ock, att under det för åtkomsten av det förstnämnda området skulle erfordras ett avsevärt avträdesbelopp till dess arrendator, det sistnämnda området, tack vare från Lunds stad visat tillmötesgående, kan upplåtas till statsverket utan avträdeskostnad. Vad angår kostnaderna för framtiden torde tomten å hospitalsjorden icke ställa sig väsentligt billigare än tomten å biskopsjorden, enär den minskning i arrende, upplåtelsen av det förra området skulle betinga, säkerligen komme att bli nära nog lika hög som avgälden för det senare området. Skillnaden kan i varje fall blott komma att uppgå till ett jämförelsevis obetydligt belopp.

I likhet med alla de myndigheter, som haft att yttra sig i ärendet, anser jag mig därför böra bestämt förorda valet av det föreslagna området å säteriet Helgonagårds agor. De av stadsfullmäktige i Lund för deras i ärendet gjorda utfästelse uppställda villkor synas icke vara av beskaffenhet att giva anledning till betänkligheter. Någon Riksdagens medverkan till den föreslagna tomtens upplåtande, på sätt kammarkollegium föreslagit, erfordras icke.

Beträffande det föreliggande byggnadsförslaget vill jag anföra följande.

Så länge förhoppning fanns, att den nuvarande seminarietomten skulle kunna i erforderlig grad utvidgas och komma till användning även för framtiden, var det min åsikt, att för nedbringande av kostnaderna den gamla seminariebyggnaden borde, tillbörligen restaurerad, fortfarande komma till användning och sålunda nybyggnaden kunna i motsvarande mån begränsas. Ritningar och kostnadsförslag hava ock utarbetats under

sådan förutsättning. Även sedan det blivit klart, att ny tomtplats måste anskaffas, tänkte jag mig till en början, att nämnda anordning åtminstone tills vidare skulle vara möjlig. Därför har byggnadsplanen anlagts så, att en avdelning av huvudbyggnaden, till omfånget motsvarande det lokalutrymme, som skulle kunna beredas i den nuvarande byggnaden, tänkts kunna nu utelämnas och först framdeles komma till utförande. Enligt en av ingenjör K. Bildmark uppgjord P. M., vilken torde få biläggas handlingarna i ärendet, skulle härigenom kunna för det närvarande inbesparas en byggnadskostnad av omkring 50,000 kronor.

Emellertid föreligga en mängd omständigheter, som synas avgjort tala mot en sådan utväg.

Först och främst framgår av en utav arkitekten G. Améen uppgjord kostnadsberäkning, vilken likaledes torde få biläggas handlingarna i ärendet, att kostnaderna för en reparation av den gamla byggnaden, varigenom densamma åtminstone för någon avsevärdare tid kunde göras tjänlig för sitt ändamål, skulle bliva så betydliga, att den vunna besparingen i byggnadskostnader därav skulle till större delen motvägas. Trots en så pass betydande reparationskostnad skulle i alla händelser lokalerna i den gamla byggnaden på grund av dennas ursprungliga anordning aldrig kunna göras fullt ändamålsenliga. Vissa olägenheter ur undervisningens synpunkt skulle givetvis uppstå på grund av lokalernas fördelning på två på avstånd från varandra belägna byggnader. Kostnaderna för uppvärmning skulle komma att ökas, då två skilda värmeanläggningar behövde skötas och underhållas, och även renhållningen skulle bliva kostsammare. Slutligen skulle genom berörda anordning för en tid framåt för seminariets räkning bindas två tomtområden, av vilka det ena, det för andra ändamål mest användbara, uteslutande på grund av de å detsamma uppförda byggnaderna, men ej i övrigt skulle vara för seminariet erforderligt. Då jämväl för detta område avgäld måste betalas, komme härav att föranledas en kostnadsökning å minst 300 kronor årligen. Klart är ock, att då man framdeles skulle uppföra den del av den nya byggnaden, som tills vidare skulle ersättas av den gamla, kostnaden därför komme att ställa sig högre, än om densamma nu komme till utförande. Hur omsorgsfullt man än vid huvudbyggnadens uppförande sökte planlägga för en framtida tillbyggnad, komme nämligen alltid dennas uppförande att till en viss grad medföra ingrepp på huvudbyggnaden. För den avsevärda kostnad, erforderliga reparationer å den gamla byggnaden komme att betinga, skulle vid ett framtida avträädande av densamma sannolikt icke kunna vinnas någon motsvarande ersättning.

Av alla dessa omständigheter synes mig framgå, att ett bibehåll-

lande av det gamla lärohuset för seminariets räkning och i samband därmed en inskränkning av nybyggnaden icke blott skulle medföra avsevärda olägenheter utan också komme att ur ekonomisk synpunkt ställa sig oförmånligt. Jag anser sålunda, att en fullständig anläggning för ett dubbelseminarium nu bör komma till utförande å den föreslagna nya tomten. Av skäl, som anförts av seminariets rektor, synes det mig lämpligt, att jämväl ny rektorsbostad nu uppföres.

Den nu föreliggande byggnadsplanen medför tydligen en beaktansvärd fördel framför tidigare framlagda förslag till lokalutvidgning för seminariet därigenom, att seminariets verksamhet skulle under byggnadstiden kunna fortgå ostörd, intill dess de nya lokalerna stode färdiga att tagas i bruk.

Mot den föreliggande byggnadsplanen synes mig intet vara att invända, helst densamma, såsom redan nämnts, i allt väsentligt överensstämmer med den plan, som blivit följd i fråga om de seminarieanläggningar, vilka under de senaste åren blivit beslutade. Att förslaget, i likhet med den av 1912 års Riksdag beslutade nybyggnaden för seminariet i Uppsala, avser inrymmandet även av en studentklass, finner jag lämpligt, och att till de direkt behövliga utrymmena lagts ett reservrum torde anses välbetänkt. Utöver byggnadsplanen för seminariet i Uppsala upptager förslaget en mindre byggnad för trädgårdens behov, innehållande förvaringsrum för redskap m. m. samt ett förvaringsrum för växter vintertiden och betingande en kostnad av 5,000 kronor. Då en dylik byggnad otvivelaktigt förr eller senare blir oundgängligen behöflig, liksom fallet även torde bliva vid seminariet i Uppsala, synes intet vara att invända mot att den från början ingår i byggnadsplanen. Vad angår de önskemål om förändring eller utvidgning av de föreslagna byggnaderna, vilka uttalats av seminariets lärarkollegium eller vissa bland dess medlemmar och vilka i några fall vunnit domkapitlets understöd, är min åsikt, att desamma böra vinna beaktande, så långt det kan bliva möjligt inom den framlagda kostnadsberäkningens ram, men att någon ökning av kostnaderna utöver det beräknade beloppet för deras förverkligande icke bör ifrågakomma.

Kostnaderna för seminariebyggnad, rektorsbostad och portvaksstuga, 652,000 kronor, understiga med 9,000 kronor vad av sistlidna års Riksdag äskades till motsvarande byggnader för seminariet i Uppsala. Till nämnda belopp skulle komma kostnaden för trädgårdshuset, 5,000 kronor, vadan den sammanlagda byggnadskostnaden skulle komma att uppgå till 657,000 kronor. Någon nedpressning av kostnaderna under detta belopp anse vederbörande sakkunniga enligt vad jag inhämtat icke möjlig utan direkta inskränkningar i lokalutrymmena, vilka komme att i ena eller

andra hänseendet göra desamma mindre lämpliga för sitt syfte. Att sådana inskränkningar vidtoges, skulle jag finna mycket beklagligt. Vid kostnadernas beräkning har hänsyn måst tagas till möjligen inträffande prisstegringar å arbetsmarknaden.

Vad angår det nu för seminariet upplåttna tomtområdet torde intet hinder möta för att den genom förut åberopade kungl. brev beslutade avsöndringen upphäves, därest området icke längre blir behöfligt för seminariet.

Beträffande den framtida användningen av seminariets nuvarande lokaler läser något avgörande icke nu böra träffas. Sedan nya lokaler blivit tillgängliga för seminariet, torde frågan om nämnda lokalers användning böra, vederbörligen förberedd, företagas till slutlig prövning.

Icke heller i fråga om inlösning av den utav rektor Wingren uppförda uthuslängan läser något beslut nu vara av nöden. Klart synes emellertid vara, att nämnda byggnad i enlighet med den givna utfästelsen måste förr eller senare inlösas av statsverket, då det icke kunde anses lämpligt att alltjämt erlagga ränta å anläggningskostnaden för en byggnad, som icke är för statsändamål längre behöflig. Dessförinnan bör emellertid, i överensstämmelse med vad av rektor föreslagits, en ny värdering på vederbörligt sätt äga rum. Lämpligt synes vara, att därest den föreslagna nybyggnaden nu kommer till stånd, beslut i nämnda ärende fattas samtidigt därmed, att frågan om de gamla seminarielokalernas användning företages till avgörande.

*Inrättande
av parallell-
klasser.*

Samtidigt därmed att beslut fattades om nybyggnad för folkskoleseminarierna i Göteborg och i Uppsala och i samband därmed om deras utvidgning till dubbelseminarier beslöts ock att påbörja inrättandet av parallellklasser, på det vid inflyttningen i de nya lokalerna det avsedda antalet klasser skulle vara fulltaligt och de nya byggnaderna således från början i hela sin omfattning komma till användning. Att under rådande stora brist på lärarkrafter för folkskolorna en sådan åtgärd måste anses välbetänkt torde vara självfallet.

Vid bifall till det förslag om nybyggnad för seminariet i Lund, jag i det föregående förordat, skulle enligt beräkning de nya byggnaderna vara färdiga att tagas i bruk från och med höstterminen 1916. Intoges redan instundande hösttermin en parallellklass till första klassen i seminariet samt likaledes sådana klasser höstterminerna 1914 och 1915, skulle vid inflyttningen i den nya byggnaden höstterminen 1916 den fjärde parallell-

klassen kunna intagas och därmed seminariets utvidgning till dubbelseminarium vara fullt genomförd.

Ett hinder för realiserandet av denna plan har emellertid legat i svårigheten att anskaffa för ändamålet erforderliga lokaler. Denna fråga har dock på sista tiden kommit i ett annat läge. I oktober 1912 kom det nämligen i dagen, att den åt rektor upplåtna bostaden på grund av stark arsenikhalt i tapeter och oljefärg var och sedan många år varit synnerligen hälsovådlig. I anledning härav har Kungl. Maj:tt anvisat medel till hyresersättning åt rektor, och denne har avflyttat från rektorsbostaden å seminarietområdet. Då sedermera frågan om rektorsbyggnadens behöriga reparation togs under omprövning, syntes det med hänsyn till de föreliggande planerna på nybyggnad för seminariets räkning mindre lämpligt att påkosta nämnda byggnad en så grundlig reparation som skulle erfordras för att göra den lämplig till bostad, helst som densamma på grund av sin anordning är i flera hänseenden mindre passande härtill.

I stället framkom den tanken, att uti ifrågavarande byggnad skulle kunna efter avlägsnande av arseniken för jämförelsevis ringa kostnad nöd-
torftigt anordnas erforderliga lokaler för parallellavdelningar. Efter framställning i sådan riktning från seminariets rektor hos överintendentensämbetet har ämbetet genom domkyrkoarkitekten T. Wählin låtit verkställa utredning av denna fråga. Wählin har i till ämbetet ingiven skrivelse lämnat anvisning på de åtgärder, som för ifrågavarande ändamål borde vidtagas, och beräknat de därför erforderliga kostnaderna till omkring 1,400 kronor. De för reparationsarbetets genomförande nödiga medlen torde utan Riksdagens särskilda medverkan stå till förfogande.

Sedan utsikt sålunda yppats att under övergångstiden anskaffa användbara lokaler för parallellklasser, har seminariets lärarkollegium uttalat sig för att dylika klasser borde inrättas, med början höstterminen 1913 med en parallellklass till första klassen. I anledning härav har seminariets rektor genom domkapitlet inkommit med framställning i ämnet, vari han anfört:

Sedan undertecknad i skrivelse den 22 november 1912 anhållit, att bland annat ny seminariebyggnad måtte med det snaraste uppföras för folkskoleseminariet i Lund, avsedd för ett dubbelseminarium, och nämnda fråga förelagts 1913 års Riksdag, har det synts såväl mig som lärarkollegiet angeläget vara, att redan vid början av läsåret 1913—1914 en parallellklass inrättades för första seminarieklassen, avsedd att under de två följande åren efterföljas av nya parallellklasser för seminariet ävensom nödiga parallellavdelningar till övningsskolan, så att, då den nya seminariebyggnaden, som är att hoppas, hösten 1916 bliver färdigbyggd, densamma redan från början skall kunna tagas i anspråk av fulltaliga dubbelklasser.

Rektors
framställning
angående
parallell-
klasser.

Det skäl, som härvid varit bestämmande, är — förutom nyssnämnda — framförallt den stora och kännbara lärarbrist, som allt fortfarande råder vid folkskolorna i riket. Enligt folkundervisningskommitténs betänkande antogs bristen på fullt kompetenta lärare vid 1910 års början hava uppgått till 920 lärare, därav 485 manliga och 435 kvinnliga, en brist, som sedan detta år säkerligen icke minskats, åtminstone vad Skåne angår med dess tätt bebyggda trakter, där antalet skolor är i ständigt stigande, vilkas lärarkrafter i regel tagas från Lunds och Landskrona seminarier. De från skolrådsordförandena hos mig ofta framställda förfrågningarna, om icke Lunds seminarium skulle vilja stå till tjänst med att låta sina lärjungar för längre eller kortare tid tjänstgöra i församlingarna som lärare, visa klart, vilken brist på kompetenta lärare, som här nere råder. Min anhållan att redan nu, innan nybyggnaden är färdig, få anordna parallellklass vid seminariet vågar jag också stödja på det förhållandet, att vid såväl Uppsala som Göteborgs seminarium det ansetts lämpligt att inrätta parallellklass samtidigt med det nybyggnader för nämnda seminarier beslutats. Ett skäl, som visserligen talar mot inrättandet av dubbelklasser före den nya byggnadens tillkomst, ligger i de bristfälliga lokalerna vid härvarande seminarium. Men då likväl möjlighet finnes att bereda rum åt särskilda parallellklasser under de tre år, sådant blir nödvändigt, och då saken är så behjärtansvärd, anser jag såväl som kollegiet det lyckligt, om början med parallellklasser vid härvarande seminarium kunde äga rum redan innevarande höst. De utgifter, som komma att åtfölja inrättandet av parallellklass, återfinnas i närslutna kostnadsberäkning, uppgjord dels för en parallellklass till första seminarieklassen läsåret 1913—1914, dels för en ny första parallellklass vid seminariet höstterminen 1914, dels för en parallellklass till andra seminarieklassen samt en parallellavdelning till övningsskolan höstterminen samma år.

Vissa i nämnda kostnadsförslag upptagna poster äro av den natur, att nödvändigheten eller storleken av däri upptagna summor icke behöva närmare motiveras. De arvoden, som begäras för undervisningen, ävensom timantalet för denna senare stå sålunda i överensstämmelse med gällande löneförfattning för seminarierna och med seminariestadgan, dock med tillägget, att åt läraren i trädgårdsskötsel för hans utsträckt undervisningsskyldighet begärts ett extra arvode, ävensom åt gymnastikläraren begärts ett mindre arvode som en berättigad ersättning för det ökade arbete, som undervisningen av ett större antal elever måste medföra.

För hyra av gymnastiklokal har begärts ytterligare 90 kronor, för kalenderår räknat, som ersättning för det avklädningsrum, som styrelsen för landstingets småskoleseminarium — folkskoleseminariet hyr gymnastiklokalen av nämnda seminarium — åtagit sig iordningställa och som blir en nödvändighet, om ett större antal elever där skall undervisas. Åt rektor har begärts arvode åt skrivbiträde av samma storlek, som förut beviljats rektorerna vid Uppsala och Göteborgs seminarier.

Ökningen i stipendieauslaget har föreslagits till 1,600 kronor, för läsår räknat, något som väl motiveras av den fattigdom, som i regel råder bland seminariets elever.

För inköp av två pianon anhålles om en summa av 750 kronor. Angående denna post beder jag få hänvisa till särskild framställning från seminariets musiklärare, där det stora behovet härav närmare motiveras, och hade det varit min avsikt att — även om utvidgning till hösten av seminariet icke påtänkts — göra en framställning om medel för inköp av två dylika instrument, avsedda för elevernas överspelningsövningar.

Angående inredningskostnaderna har jag sökt att begränsa dem till minsta möj-

liga summa och samtidigt uppgjort kostnadsförslaget, vad såväl beträffar möbler som undervisningsmateriell, med tanke på att bådadera skola komma till användning för det nya dubbelseminariet.

Till ökning i anslaget för slöjdundervisningen har anhållits om 150 kronor för läsår räknat. Det nuvarande anslaget har också visat sig otillräckligt, helst sedan pappslöjd blivit införd i övningsskolan.

Vad beträffar begärt ökat anslag till materiell, ved och ljus m. m. kan det synas, som om det vore något högt tilltaget beträffande utgifterna till värme och ljus ävensom till arbetshjälp för städning och eldning. Med kännedom om de lokala förhållandena måste man dock fasthålla vid att så icke är fallet. Trots det sydliga läget måste seminariet eldas ända in i maj liksom tidigt på hösten. Seminariets lokaler äro kalla och dragiga, och vad rektorsbostaden och ekonomibyggnaden angår, vilka torde komma att användas för undervisningsändamål, äro de både kalla och fuktiga, varom jag, vad rektorsbostaden angår, har personlig erfarenhet. Antagligen torde det också bliva nödvändigt att av hygieniska skäl elda dessa senare byggnader med ved, som ställer sig dyrare än kol. Priserna på kol, som användas för seminariebyggnaden och slöjdlokalerna, hava under senare tid stegrats så, att sista leveransen av ångkol med 25 öre för hektoliter översteg priset år 1911, och hava prisen sedan dess ytterligare stegrats. Utgifterna för ljus hava också blivit proportionsvis större, sedan på sista tiden läsrum inrättats för eleverna, liksom de både de kemiska laborationerna förbruka mycken gas. Vad angår arbetshjälp för eldning och städning måste, om parallellklasser komma till stånd, med nödvändighet extra anslag lämnas härtill. Seminariets vaktmästare är redan nu under eldningstiden sysselsatt från fyratiden om morgonen till bortåt sjutiden på aftonen — med nödiga raster för måltider — beroende bland annat på den lilla och dåliga, för övrigt redan utdömda centralvärmeapparat, som med mycket korta mellanrum alltjämt måste »matas» och dessutom förstärkas av kaminugnar, som skola skötas (under den starka vinterkylan äro utom centralvärmeapparaten tio kaminer i bruk). Därtill kommer städning av lokalerna, renhållning av planen framför byggnaden och utförandet av ärenden m. m. Seminariets vaktmästare kan därför icke medhinna skötseln av parallellklassen, utan måste härför extra hjälp tagas, vilken åter här på stället är dyr.

Angående begärt ökat arvode till läkare ävensom till inköp av undervisningsmateriell i fysik och kemi samt till böcker torde anhållan härom icke närmare behöva motiveras. Om böckerna gäller i övrigt detsamma som om möbler och undervisningsmateriell, att de komma till användning även framdeles.

På grund av vad sålunda anförts får jag därför anhålla,

att det täcktes Kungl. Maj:ts vidtagna åtgärder, att höstterminen 1913 vid folkskoleseminariet i Lund en parallellklass till första seminarieklassen måtte inrättas för att efterföljande läsår efterföljas av en ny parallellklass ävensom av en parallellavdelning till övningsskolan, samt

att åtgärder måtte vidtagas för utbekommande av de medel, som härför enligt närslutna kostnadsberäkning bliva nödvändiga för höstterminen 1913 ävensom för kalenderåret 1914, 16,229 kronor 24 öre.

Framställningen var åtföljd av den åberopade kostnadsberäkningen, utdrag ur protokollet vid sammanträde med styrelsen för Malmöhus läns landstings småskoleseminarium samt särskilt yttrande av folkskoleseminariets musiklehrare.

Kostnads-
beräkning.

Kostnadsberäkningen är av följande innehåll:

1. *Kostnader för parallellklass till 1:sta seminarieklassen läsåret 1913—1914:*

Arvode till en extra ordinarie adjunkt	kronor 2,000:—
» för 2 veckotimmar i välskrivning och 3 i teckning	» 500:—
» för 6 veckotimmar i musik och sång	» 600:—
» för 4 veckotimmar i slöjd	» 300:—
Extra arvode åt gymnastikläraren	» 100:—
» » » läraren i teoretisk och praktisk trädgårdsskötsel	» 200:—
Ökad hyra för gymnastiklokal	» 90:—
Skrivbiträde åt rektor	» 250:—
Ökning i stipendieanslaget för året	» 1,600:—
Två pianon	» 750:—
24 bord med stolar à 14 kronor	» 336:—
Katederplau med bord och stol	» 45:—
Svart tavla	» 25:—
Diverse: skåp, hyllor, lampor m. m.	» 300:—
Värme och ljus (för parallellavdelningens klassrum och avklädnings- rum, expeditionslokal, lärarrum samt för uppspelningsrum i eko- nomibyggnaden)	» 500:—
Läkararvode	» 50:—
Undervisningsmaterielen i kemi och kemikalier	» 100:—
» » fysik	» 50:—
Redskap vid trädgårdsarbetet	» 50:—
Böcker, kartor m. m.	» 100:—
Ökat arvode till städning och eldning (omkring 1 krona om dagen, söndagarna ej inberäknade)	» 250:—
Ökning i årsanslaget för slöjdundervisningen	» 150:—
	<hr/>
	Summa kronor 8,346:—

2. *Kostnader för ny parallellklass till 1:sta seminarieklassen höstterminen 1914:*

Läkararvoden enligt beräkningsgrunden $\frac{119}{270} \cdot 3,700$	kronor 1,630: 74
Ökad hyra för gymnastiklokal	» 45:—
Skrivbiträde åt rektor enligt beräkningsgrunden $\frac{119}{270} \cdot 250$	» 110: 19
Ökning i stipendieanslaget	» 800:—
Ljus och värme	» 200:—
Läkararvode	» 25:—
Undervisningsmateruell i kemi, kemikalier	» 50:—
Undervisningsmateruell i fysik	» 25:—
Ökat arvode till städning och eldning	» 100:—
Ökning av anslaget för slöjdundervisning	» 75:—
	<hr/>
	Summa kronor 3,060: 93

3. *Kostnader för parallellklass till 2:dra seminarielklassen höstterminen 1914 ävensom parallellavdelning för övningsskolan för samma termin:*

Arvode till en extra ordinarie adjunkt enligt beräkningsgrunden			
$\frac{119}{270} \cdot 2,000$	kronor	881:48
» till en lärare för övningsskolan	$\frac{119}{270} \cdot (1,700 + 300)$	»	881:48
» för undervisning i teckning (2 timmar) och välskrivning (1 timme)	$\frac{119}{270} \cdot 300$	»	132:22
» för undervisning i musik och sång (5 timmar)	$\frac{119}{270} \cdot 500$	»	220:37
» för undervisning i slöjd (3 timmar)	$\frac{119}{270} \cdot 225$	»	99:17
» för undervisning i gymnastik (6 timmar)	$\frac{119}{270} \cdot 600$	»	264:44
Extra arvode för undervisning i trädgårdsskötsel	$\frac{119}{270} \cdot 200$	»	88:15
Ökning i stipendieanslaget	»	800:—
24 bord med stolar à 14 kronor	»	336:—
12 bänkar à 12 kronor för parallellavdelningen till övningsskolan	»	144:—
2 katedrar med stolar	»	90:—
Diverse för parallellklassen och parallellavdelningen till övningsskolan, däribland minst 3 större skåp, skofack i gymnastiklokalen m. m.	»	400:—
Värme och ljus	»	100:—
Läkararvode	»	25:—
Undervisningsmateriell i kemi, kemikalier	»	50:—
» » fysik	»	25:—
Böcker, kartor m. m.	»	150:—
Arvode för hjälp med städning och eldning	»	60:—
Ökning i årsanslaget för slöjdundervisningen	»	75:—
		Summa kronor	4,822:31

Sammanlagda kostnaden för ifrågavarande parallellklasser skulle alltså uppgå till 16,229 kronor 24 öre. Av detta belopp skulle under år 1913 erfordras 4,816 kronor 93 öre eller i runt tal 4,817 kronor.

Domkapitlet i Lund har med överlämnande av nu berörda handlingar tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Vid föredragning i statsrådet av de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1914, anförde jag under punkten

Departementschefen.

176 vid anmälan av anslagsbehovet för vissa parallellklasser vid folkskoleseminarierna, att enligt den av folkundervisningskommittén uppgjorda planen för lärarbristens undanröjande en parallellklass till första klassen borde inrättas vid seminariet i Lund under år 1913 samt att jag hoppades senare kunna framlägga förslag härom. Av vad jag nyss meddelat framgår, att erforderliga förberedelser för en framställning till Riksdagen i sådan riktning nu utförts.

Rörande behövligheten av de åtgärder, som föreslagits genom den i det föregående återgivna framställningen från seminariets rektor, torde intet behöva yttras utöver vad av rektor i sådant hänseende anförts. Jag vill blott tillägga, att vad särskilt Skåne angår, så många och så samstämmade uttalanden framkommit rörande förhandenvaron av en besvärande lärarbrist, att intet tvivel synes mig råda därom, att en utvidgning av seminariet i Lund snarast möjligt är av behovet högeligen påkallad. Även om enligt nu föreliggande förslag en parallellavdelning till första klassen intages höstterminen 1913, kommer det att dröja till våren 1917, innan något ökat antal lärare kan utexamineras från seminariet. Jag anser mig alltså böra förorda, att vad rektor och lärarkollegium härutinnan föreslagit måtte vinna bifall.

Den av seminariets rektor framlagda kostnadsberäkningen är uppgjord i överensstämmelse med vad hittills varit gällande i fråga om lärararvoden, stipendiebelopp m. m. Tydligt är emellertid, att kostnaderna för ifrågasvarande klasser böra beräknas i enlighet med de i vissa hänseenden förändrade grunder för avlöning m. m., som kunna antagas bliva gällande beträffande seminarierna, dels på grund av i årets statsverksproposition till Riksdagen gjorda och enligt vad känt är av dess båda kamrar bifallna framställningar, dels på grund av den den 4 april 1913 beslutade propositionen till Riksdagen angående ökade anslag till folkskoleseminarierna m. m. På grund härav bliva följande förändringar i den av seminariets rektor gjorda kostnadsberäkningen erforderliga, varjämte ytterligare ett par poster däri torde böra något jämkas.

Arvodet till extra ordinarie adjunkter bör för år 1914 beräknas efter 2,700 kronor för år. Anslaget till stipendier bör för samma år beräknas efter 1,600 kronor för termin och klass, och läkararvode för höstterminen nämnda år upptagas efter 75 kronor årligen för varje parallellklass. Utöver vad av rektor begärts behöves sålunda till arvoden åt extra ordinarie adjunkter 1,008 kronor 52 öre, till stipendier 2,400 kronor och till läkararvode 25 kronor eller tillhopa 3,433 kronor 52 öre.

Å andra sidan kunna de äskade beloppen i vissa punkter minskas

eller utgå. För en lärare i övningsskolan under höstterminen 1914 har arvode redan begärts i förutnämnda proposition den 4 april detta år, vadan det för sådan lärare föreslagna arvodet, 881 kronor 48 öre, icke bör här upptagas. Vidare torde, då seminariet vid bifall till nyssnämnda proposition under år 1914 skulle erhålla väsentligt ökade anslag till anskaffning av böcker och undervisningsmateriell, intet anslag för sagda år böra begäras för parallellklassernas räkning, vadan denna post synes böra minskas med 300 kronor. Med hänsyn till vad som begärts beträffande andra seminarier, synas mig inredningskostnaderna för de båda klassrummen kunna minskas med tillhoppa 200 kronor. Då slutligen enligt äskandet i förenämnda proposition till arvode för skrivbiträde under höstterminen 1914 skulle vara tillgängligt ett belopp av 50 kronor, räknat efter vad som skulle utgå vid enkelseminarium, men arvodet vid dubbelseminariet skulle utgå med 125 kronor för termin, skulle nu för nämnda ändamål begäras allenast 75 kronor i stället för beräknade beloppet 110 kronor 19 öre, vadan här bör avdragas 35 kronor 19 öre. Då jag beträffande övriga i rektors framställning upptagna poster icke har någon invändning att göra, komma de avdrag å begärda anslagsbelopp, som böra göras, att uppgå till sammanlagt 1,416 kronor 67 öre.

Drages sistnämnda belopp från det förut angivna belopp, 3,433 kronor 52 öre, som erfordras utöver den begärda anslagssumman, återstår ett belopp av 2,016 kronor 85 öre, varmed det i rektors framställning angivna beloppet, 16,229 kronor 24 öre, bör ökas. Den för ändamålet erforderliga anslagssumman uppgår således till 18,246 kronor 9 öre, av vilket belopp, avjämnat till 18,245 kronor, 4,817 kronor erfordras under höstterminen 1913.

Det torde böra erinras därom, att de möbler och den undervisningsmateriell, som nu skulle anskaffas för parallellklassernas räkning, är avsedd att framdeles komma till användning i de nya seminarielokalerna.

I årets statsverksproposition har något belopp för upprättandet av ifrågavarande parallellklasser icke tagits i beräkning, men lärer på grund av nedprutningar i begärda anslag, som enligt vad känt är vidtagits av Riksdagens båda kamrar, av sådan orsak hinder icke möta för utgåendet av för här avsedda ändamål erforderligt belopp.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att

dels till uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten G. Améen uppgjorda ritningar och förslag, av erforderliga byggnader

för folkskoleseminariet i Lund bevilja ett anslag av 657,000 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1914 ett belopp av 200,000 kronor;

dels ock till anordnande vid berörda seminarium under höstterminen 1913 och vårterminen 1914 av en parallellklass till första seminarieklassen samt under höstterminen 1914 av parallellklasser till första och andra seminarieklasserna bevilja på extra stat för år 1914 ett belopp av 18,245 kronor.

Vid bifall härtill torde hinder icke möta för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1913 förskottsvis utanordna det under samma år för ändamålet erforderliga beloppet.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Christer d'Albedyll.